

Hoe herstarten met jonge kinderen?

Nog even en dan gaan we, na een tijd thuisonderwijs, weer naar school. Wat betekent dit nu voor leraren en jong-kindspecialisten? Dit artikel reikt handvatten aan voor de herstart met jonge kinderen. Belangrijk: gun de leerlingen en jezelf rust en tijd. En sluit opnieuw aan bij de ontwikkeling van elk kind.

Als je bezig bent met het voorbereiden van de 'herstart', komen er waarschijnlijk verschillende vragen bij je op. Misschien wil je zo snel mogelijk weer gewoon aan de slag. Maar laten we *niet* in de valkuil stappen een inhaalslag te willen maken, gericht op resultaten (Onderwijsraad, 2020). Ga *niet trekken* aan de ontwikkeling om een eventuele achterstand zo snel mogelijk in te halen. Wat moet je dan wél doen, die eerste weken? In dit ar-

tikel doen we een aantal aanbevelingen. De voornaamste: gun jezelf en de kinderen de tijd. En stem opnieuw af op de kinderen. Wat hebben zij nodig, nu zij weer naar school gaan?

Investeer in welbevinden en betrokkenheid

Leg de nadruk de eerste week vooral op de pedagogische relatie en sociaal-emotionele ontwikkeling. Zorg ervoor dat de kinderen zich snel weer veilig en

geborgen voelen. Probeer in beeld te krijgen hoe het staat met het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen. Deze beïnvloeden elkaar en zijn de basis voor ontwikkeling en leren.

Als het *welbevinden* hoog is, heeft een kind plezier. Het is spontaan, vitaal, ontspannen en staat open voor wat er op hem afkomt. Het kind durft zichzelf te zijn. Welbevinden maakt duidelijk dat een kind zich goed voelt (Laevers et al., 2014, 2016).

Bij *betrokkenheid* draait het erom dat een kind geboeid wordt door zijn activiteiten. Van nature beschikken kinderen over een ingebouwde nieuwsgierigheid om de wereld te ontdekken. Vol overgave gaan ze op onderzoek uit. Hun betrokkenheid blijkt uit hun hoge concentratie, een 'opgeslorpt en tijd vergetend' bezig-zijn. Er is sprake van een intense mentale activiteit en kinderen laten zelfvertrouwen zien. Ze zijn van binnenuit gemotiveerd om met de activiteit aan de slag te zijn en te blijven. De voldoening van de kinderen is duidelijk zichtbaar, omdat zij voor hun gevoel greep krijgen op de werkelijkheid. Ze bewegen zich tegen de grenzen van hun mogelijkheden. Een hoge betrokkenheid is een voorwaarde voor ontwikkeling (Laevers et al., 2014, 2016).

Welbevinden en betrokkenheid zijn dus voorwaarden om tot leren te komen. Maar wellicht is het welbevinden van sommige kinderen wel gedaald door de coronacrisis, bijvoorbeeld doordat ze te maken hadden met ziekte of sterven in hun omgeving. Of ze zijn door hun bezorgde ouders wekenlang binnengehouden. Ze zullen dan misschien ander gedrag vertonen dan je van hen gewend bent. Een kind maakt dan bijvoorbeeld een gespannen, onrustige en gejaagde indruk, toont weinig of geen emotie, contacten met anderen zijn oppervlakkig en het genieten van situaties komt niet of nauwelijks voor.

De betrokkenheid van een kind is laag als je geen activiteit ziet, het kind een afwezige indruk maakt, een passieve/doelloze houding heeft en je geen signalen van interesse, inzet of exploratie ziet. Het kind pikt niks op en verveelt zich. Of hij is op een routinematige manier bezig, maar voelt zich blijkbaar niet uitgedaagd. Zijn eigen mogelijkheden worden slechts ten dele aangesproken.

Als een kind niet lekker in z'n vel zit en/of niet betrokken is, dan is het jouw taak om te na te gaan hoe dit komt. Zit hem iets dwars (wat te maken heeft met de periode van thuisonderwijs), is een activiteit te moeilijk, te makkelijk en past de activiteit wel voldoende bij het hier en nu van dit kind? Vervolgens is het aan jou om ervoor te zorgen dat welbevinden en betrokkenheid, de motors van ontwikkeling, toenemen.

Hoe doe je dit? Niet door te vragen: hoe gaat het? Want

het antwoord 'goed' of 'slecht' brengt je niet verder. Die vraag levert geen informatie op die je kunt gebruiken om te achterhalen wat kinderen nodig hebben om 'weer te landen op school'. Stel dus liever een open vraag: wat is er aan de hand met de kinderen als zij weer naar school gaan?

Bij de herstart, veelal in kleine groepen, is het belangrijk om na te gaan hoe kinderen in hun vel steken. Sta open voor de verhalen van de kinderen: wat interesseert hen nu? Deel je gevoelens met hen; laat de kinderen merken dat jij hen begrijpt. Accepteer de verhalen van kinderen als hun realiteit. En laat nadrukkelijk ruimte voor het eigen initiatief van de kinderen. Zo bouw je weer een vertrouwensrelatie op.

Door observatie krijg je de mate van welbevinden en betrokkenheid bij de kinderen in beeld. Hierbij kun je bijvoorbeeld gebruikmaken van de Leuvense Welbevinden Schaal (Laevers et al., 2014), de Leuvense Betrokkenheidsschaal (Laevers et al., 2014) en LOOQIN (Laevers, 2017).

Oefen de nieuwe gedragsregels

Als op 11 mei de basisscholen weer opengaan, zullen er nieuwe regels gelden. Het bestuur zal vermoedelijk, samen met de directeuren, een protocol doen uitgaan, waarmee in de school gewerkt moet gaan worden. In zo'n protocol staan waarschijnlijk onder meer nieuwe hygiëneregels. Het kan goed zijn, om deze aan de jonge kinderen uit te leggen en ze spelenderwijs te oefenen, zodat de nieuwe regels kunnen inslijten. Denk ook eens aan het meespelen in de hoeken; dat geeft mogelijkheden om de hygiënegedragsregels op een speelse manier voor te leven en te oefenen.

Wees duidelijk wat betreft de regels en de structuur, maar sta ook open voor initiatieven van de kinderen.

Richt je ruimte goed in

Gelukkig hoeven jonge kinderen geen anderhalve meter afstand te houden van elkaar. Maar het kan toch goed zijn, nog eens kritisch naar de inrichting van je ruimte te kijken. Maak telkens zelf de afweging waar afstand al dan niet nodig is. Dat is voor de komende tijd voor ons allemaal een puzzel die met vallen en opstaan gelegd wordt. Wat is de afstand tussen kinderen in de hoeken, in de kring, maar ook tijdens het eten en drinken? Kunnen de kinderen zelfstandig aan de slag, op welke manier kunnen zij spelen in de hoeken? Maar ook: kunnen de kinderen zich terugtrekken in een rustig hoekje en is het aanbod afgestemd op verschillende ontwikkelingsniveaus en de diversiteit in de leefwerelden en interesses? Is de groep zó ingericht,

dat je de tijd en de rust hebt om te zien of kinderen goed in hun vel zitten, de wereld open tegemoet treden, onderzoekend en betrokken zijn bij de activiteiten die zij ondernemen? Deze vragen zijn natuurlijk eerder gesteld, maar moeten juist nu, na de periode van thuisonderwijs, opnieuw nadrukkelijk aan de orde komen. Overleg met de collega's, kijk wat de kinderen nodig hebben, maar houd ook eigen grenzen in het oog. Wees hier open over.

Doe recht aan de manier van leren van jonge kinderen

Jonge kinderen ontwikkelen zich in hun eigen tempo sprongsgewijs in een omgeving die begrijpelijk is en dicht bij hun dagelijkse werkelijkheid. Door kijken, voelen en bewegen doen zij ervaringen op en leren zij dingen herkennen en ordenen. Door zintuiglijke ervaringen zoeken ze patronen en leren ze deze herkennen (Van der Grift, 2014).

Het is belangrijk dat je blijft aansluiten bij deze manier van leren. Houd er rekening mee dat sommige kinderen door de periode thuis een stapje terug gedaan (lijken te) hebben in hun ontwikkeling, doordat ze bijvoorbeeld in de overlevingsstand stonden. Gun de kinderen die wat achterop zijn geraakt de tijd om 'bij te rijpen'. Hoe kun je dit 'stapje terug' nu zien? Een voorbeeld ter illustratie. Voor de sluiting van de scholen kon één van de kinderen op *papier* al grote en kleine blokken aanwijzen. Weer terug op school heeft hij weer eventjes blokken van verschillende groottes nodig om *daadwerkelijk* te ervaren hoe 'groot' of 'klein' er ook alweer uitzien en te ervaren hoe dat voelt. Zo leert dit kind de patronen opnieuw herkennen. Geef hem de tijd ervoor om dit opnieuw te ervaren. Houd daarbij ook in gedachten dat kalenderleeftijd en ontwikkelingsleeftijd van jonge kinderen vaak niet gelijk op lopen. Dit kan betekenen dat je op zoek moet gaan naar ander materiaal, passend bij het hier en nu van de kinderen.

Breng het ontwikkelings- of leerniveau opnieuw in kaart

Vraag je de eerste weken steeds opnieuw af: hoe stem ik af op ontwikkeling en leren? Observeren is hiervoor de basis. De laatste 'harde' gegevens die je hebt, zijn waarschijnlijk van observatie/toetsen rond januari. Zorg daarom voor een manier om het ontwikkelings- en leerniveau opnieuw in kaart te brengen, als voorbereiding op het beredeneerde aanbod dat in de volgende weken vorm krijgt. Dit kan heel goed aan de hand van observatiesystemen die al in huis zijn en geschikt zijn voor het peilen van de ontwikkeling van jonge kinderen. Pas op dat je jezelf niet vastpint op *jouw beeld* van een kind van voor het afstandsonderwijs-tijdperk. Wees hierin creatief, ga omdenken. En als zaken anders

lopen dan je bedacht hebt, geen punt. Er ontstaan zo heel vaak onverwachte en mooie ontwikkelingen in de categorie 'glunderblunders' (Klasse TV).

Houd rekening met de breinontwikkeling

In de breinontwikkeling gebeurt vooral tussen nul en zeven jaar enorm veel. Er worden neurologische netwerken aangelegd en 'haakjes': de ankerpunten voor nieuwe kennis en vaardigheden.

Een voorbeeld: de motorische ervaringen die een kind opdoet, blijven in zijn hoofd verbonden met de bijbehorende woorden. Zo leert het kind het verschil tussen hard en zacht door het verschil tussen een stukje stof dat makkelijk is in te drukken (zacht) en een blokje hout dat niet makkelijk is in te drukken (hard). Een volgende keer dat hij iets pakt dat makkelijk is om in te drukken, verbindt hij dit met zacht, omdat deze kennis al in het brein verankerd is.

Een ander voorbeeld: als een kind bij de watertafel speelt met verschillende bakjes, bekertjes, kokers ervaart hij dat in het ene bakje meer water gaat dan in het andere. In zijn brein ontstaan nu haakjes die te maken hebben met hoeveelheid en vorm. Nieuwe kennis over hoeveelheid en vorm kan hij vervolgens sneller verwerken, omdat hij al 'haakjes' heeft hiervoor.

Het kan zijn dat kinderen door de periode van thuisonderwijs 'haakjes zijn kwijtgeraakt'. Sommige kennis was blijkbaar nog heel pril verankerd.

Jonge kinderen kunnen goed leren op basis van hun kortetermijngeheugen. Het lijkt dan bij goede instructie en de verwerking daarna dat ze het begrepen hebben. Zij voeren de opdracht immers goed uit. Echter, als de kennis niet kan 'aanhaken' bij iets wat al bekend is, dan beklijft deze kennis niet goed. Dit wordt 'lege' kennis genoemd. Die kennis heeft geen fundament, haakt niet aan bij al ontwikkelde en bekende paden in de hersenen.

Werk aan ontwikkelings- en leerdoelen

Op een gegeven moment is de rust in de klas waarschijnlijk grotendeel weergekeerd. Het gewone schoolleven herneemt zijn loop. Dat is het moment om weer gericht – maar stapsgewijs – te werken aan de ontwikkelings- en leerdoelen (zonder in de valkuil van het in korte tijd wegwerken van een mogelijke achterstand te stappen). Probeer eerst helder te krijgen welke haakjes er bij de kinderen zijn ontwikkeld, wat ze al kennen en kunnen. Bedenk dan welke ontwikkelings- en leerlijn hierbij hoort. Gebruik de ontwikkelings- en leerlijnen vervolgens niet als afvinklijstjes. Zie ze, als een volgende stap in ontwikkelen en leren.

Zoals bekend, worden er in de ontwikkeling en het leren van jonge kinderen verschillende ontwikkelingsdomei-

nen onderscheiden (zie Figuur 4 verder op in dit artikel): sociaal-emotioneel, motoriek, zintuigen, taal, cognitief (ontluikende geletterdheid en ontluikende gecijferdheid). Deze ontwikkelen zich steeds verder (in samenhang), naarmate het kind ouder wordt (Oenema-Mostert et al., 2018). We lichten er hierna een aantal toe, aan de hand van *delen* van sociaal-emotionele ontwikkeling, ontluikende geletterdheid en ontluikende gecijferdheid.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Alle ontwikkelingsdomeinen zijn onlosmakelijk verbonden met elkaar en nodig voor een evenwichtige ontwikkeling. De sociaal-emotionele ontwikkeling is echter de basis voor ontwikkeling en leren.

In Figuur 1 zie je zones van elk een half jaar: zone 4 (leeftijd 5-5½), zone 5 (leeftijd 5½-6) en zone 6 (leeftijd 6-6½). De doelen in de geel-oranje vakken zijn de *einddoelen* van groep 2 en de *startdoelen* van groep 3. De ontwikkelings- en leerlijnen ‘bewegen’ van zone 4 naar zone 6 (Oenema-Mostert et al., 2018).

Ontluikende geletterdheid en gecijferdheid

Ontluikende geletterdheid (emergent literacy, Rohde, 2015) en ontluikende geletterdheid ontwikkelen zich vanaf dag één na de geboorte. In Figuur 2 en Figuur 3 op de volgende pagina zie je de ontwikkelings- en leerlijnen en de doelen voor geletterdheid en gecijferdheid, waarbij net als in figuur 1 de ontwikkelings- en leerlijnen zich ‘bewegen’ van zone 4 naar zone 6.

Afstemmen op zoneleeftijd

Juist nu, in deze tijd van herstart na het thuisonderwijs, is het essentieel om na te gaan hoe kinderen in deze ontwikkelingsdomeinen ‘bewegen’. Binnen de ontwikkelingsdomeinen maken wij onderscheid tussen *kalenderleeftijd* en *zoneleeftijd*. Het is essentieel om activiteiten af te stemmen op de *zoneleeftijd* (ook al gaat de methode uit van de kalenderleeftijd). Soms zie je dat de kinderen in groep 2, die nog in zone 4 zitten, al resultaatgericht aanbod krijgen dat past bij de doelen van niveau 6.

Sociaal-emotionele ontwikkeling				
zone	emotionele ontwikkeling	sociale ontwikkeling	executieve functies zelfstandigheid - zelfredzaamheid zelfregulering - werkhouding	
4 5 - 5½ jaar	<ul style="list-style-type: none"> – toont niet alleen duidelijk bepaalde gevoelens, maar kan die ook toelichten; – brengt nuances aan in zijn gevoelens; – herkent ook gevoelens bij andere kinderen en houdt er rekening mee. 	<ul style="list-style-type: none"> – durft contact te zoeken met alle kinderen en volwassenen in de klas; – accepteert verschillen tussen de leerlingen; – luistert bij conflicten ook naar de andere partij; – leeft zich goed in verschillende rollen in. 	<ul style="list-style-type: none"> – start direct met de opdrachten zonder aansporing; – zorgt ervoor dat hij de benodigde materialen bij zich heeft; – zoekt zelf de materialen die hij tijdens het werken tekort komt. 	<ul style="list-style-type: none"> – doet ook zijn best bij werkjes die hij minder leuk vindt; – maakt zijn werk af; – stelt zijn eigen voorkeur uit als dat gevraagd wordt; – werkt geordend en planmatig bij zelfgekozen werkjes; – blijft gedurende 10 minuten betrokken bij een spel.
5 5½ - 6 jaar	<ul style="list-style-type: none"> – kan tegen fouten; – heeft vertrouwen dat wat hij niet kan, hij over een tijdje wel kan. 	<ul style="list-style-type: none"> – kiest bij spel voor samenwerken; – houdt zich aan de spelregels; – heeft met bepaalde leerlingen duidelijk vriendschap gekregen. 	<ul style="list-style-type: none"> – geeft niet op bij moeilijker werkjes en gaat ook niet te snel hulp vragen; – kiest niet te gemakkelijke activiteiten, durft uitdagingen aan te gaan. 	<ul style="list-style-type: none"> – gaat na onderbreking verder met zijn geplande activiteit; – kan goed vertellen hoe hij te werk gaat en het dan ook uitvoeren.
6 6 - 6½ jaar	<ul style="list-style-type: none"> – accepteert kritiek van leraar en medeleerlingen; – is zich bewust van wat hij wel en niet goed kan; – is optimistisch over zijn eigen kunnen. 	<ul style="list-style-type: none"> – werkt goed samen met andere kinderen; – bij samenwerken is er duidelijk sprake van wederkerigheid. 	<ul style="list-style-type: none"> – geeft niet op als iets niet direct lukt; – verzint andere oplossingen als iets niet direct werkt; – vraagt op een gegeven moment wel om hulp omdat hij de opdracht per se goed wil afronden. 	<ul style="list-style-type: none"> – kan minstens 10 minuten geconcentreerd aan een verplichte opdracht werken; – werkt in een rustig en evenwichtig tempo bij verplichte werkjes en heeft zijn werk dan ook af.

Figuur 1: Sociaal-emotionele ontwikkeling (Janssens, 2019).

Ontluikende geletterdheid			
zone	auditiële ontwikkeling	denk-ontwikkeling in relatie tot leesontwikkeling	visueel-motorische ontwikkeling
4 5-5 ½ jaar	<ul style="list-style-type: none"> – rijmt gericht; – kan beginklank onderscheiden; – beheerst auditiële synthese met behulp van twee of drie plaatjes; – vormt lettergrepen tot één woord; – verdeelt een woord in lettergrepen. 	<ul style="list-style-type: none"> – herkent letters uit zijn eigen naam; – heeft belangstelling voor letters en lezen gekregen; – gaat 'brieven' schrijven; – gaat vragen wat hij geschreven heeft; – vertelt meer over plaatkaarten dan alleen benoemen wat hij ziet. 	<ul style="list-style-type: none"> – gaat letters schrijven, vooral zijn eigen naam; – ziet kleine verschillen in objecten; – ziet kleine verschillen in letters en cijfers; – probeert woorden te schrijven en vraagt wat er staat; – is bij stempelen nieuwsgierig wat hij heeft gestempeld.
5 5 ½ - 6 jaar	<ul style="list-style-type: none"> – herkent alle klanken in een woord, ook de auditief moeilijke klanken: eu-ui-uu-u en i-ee-ie-e; – beheerst auditiële synthese in context; – kan begin- midden- en eindklank uit een woord halen. 	<p>woordobjectivatie starten met systematische letterkennis</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rijmt goed: verschil beeld en woord: "Ik loop in een kippenhok. Wat rijmt er bij haan?" – Telt het aantal woorden in een zin zonder op de betekenis te letten: auditiële zinsanalyse: "Hoeveel woorden hoor ik? Ik zie twee apen." – Snapt het verschil tussen beeld en woord (welk woord is groter: reus of kabouter?) 	<ul style="list-style-type: none"> – keert nog veel letters en cijfers om; – begint goed bij serieeropdracht; – snapt de betekenis van links en rechts (doet het nog niet altijd goed.)
6 6-6 ½ jaar	<ul style="list-style-type: none"> – hoort verschil tussen drie- en vierletterwoorden; – beheerst auditiële synthese van drieletterwoorden; – maakt auditiële analyse van drieletterwoorden. 	<ul style="list-style-type: none"> – pakt de letterkennis snel en goed op; – probeert al nieuwe woorden te lezen; – kent de basisbegrippen voor lezen: regel, bladzijde, letter, klank, eerste, laatste, volgende, vorige. 	<ul style="list-style-type: none"> – schrijft de letters die geleerd zijn (en benoemt die ook); – keert alleen de b-d, ie-ei en andere tweetekensklanken nog om.

Figuur 2: Ontluikende geletterdheid (Janssens, 2019).

Ontluikende gecijferdheid				
zone	rekenvaardigheid			wiskunde
	symbool-bewustzijn	tellen	hoeveelheids-begrip	vergelijken + meten + meetkunde
4 5-5 ½ jaar	<ul style="list-style-type: none"> – weet verschil tussen cijfers en letters; – vraagt hoe letters en cijfers heten; – kan kleine verschillen in letters en cijfers zien. 	<ul style="list-style-type: none"> – kan synchroon tellen 1-10; – kan terugtellen 10-1 als een versje. 	<ul style="list-style-type: none"> – maakt groepjes van 2 en 3 voorwerpen zonder te tellen; – eerlijk verdelen; – serieeropdrachten met veel-meer-meest, weinig-minder-minst. 	<ul style="list-style-type: none"> – kent de rangtelwoorden en overtreffende trap; – hanteert de bovenstaande begrippen in serieeropdrachten: zwaar-heel zwaar en zwaarst; – kent de tijdsbegrippen: eerder, later, vroeger; – speelt op juiste manier met geld: besef van kopen, verkopen en betalen, duur en goedkoop; – beschrijft voorwerpen/ situaties/ locaties, die te zien zijn, met kenmerken en details.
5 5 ½ - 6 jaar	<ul style="list-style-type: none"> – leest de cijfers; – 1-10 (en probeert die ook schrijven). 	<ul style="list-style-type: none"> – kan synchroon tellen: 1-20; – kan terugtellen met begrip: 10-1; – resultaatief tellen: weet het verschil tussen vier en vierde; – kan de positiewaarden van de getallen 1-10 noemen: wat staat tussen 3 en 5. 	<p>conservatiebegrip</p> <ul style="list-style-type: none"> – beseft dat 4 muizen evenveel is als 4 olifanten; – beseft dat 4 muizen meer zijn dan 3 olifanten; – kan de getallen 1-6 en 10 in één keer tonen; – kan de getallen 1 tot 6 in één keer overzien. 	<ul style="list-style-type: none"> – meet op een goede manier voorwerpen; – vergelijkt voorwerpen op basis van gewicht-lengte-inhoud; – snapt de tijdsbegrippen: uren, minuten, seconde; – snapt het werken met schaduwen; – komt bij eenvoudige erbij- en eraf-situaties tot 6 tot een oplossing; – beschrijft op een goede manier voorwerpen/ situaties/ locaties, die niet te zien zijn, met kenmerken en details (ik heb een voorwerp in mijn hoofd).
6 6-6 ½ jaar	<ul style="list-style-type: none"> – keert nog een paar cijfers om, maar bedoelt het goede getal; – schrijft de meeste getallen op de goede manier; – benoemt de cijfers 10-20. 	<ul style="list-style-type: none"> – telt vanuit wisselend startpunt vooruit en stopt bij het afgesproken getal; – telt terug vanuit wisselend startpunt en stopt bij het afgesproken getal. 	<ul style="list-style-type: none"> – toont de getallen 1-10 direct met vingers of rekenrek; – snapt het getal nul. 	<p>wiskundig getalbegrip</p> <ul style="list-style-type: none"> – kan werken met de begrippen evenveel, 1 meer of minder, 2 meer of minder; – kan de begrippen groter en kleiner (enz.) relatief zien: een muis is groot als je die vergelijkt met een mier, maar klein als je die met een olifant vergelijkt; – kan voorwerpen en afstanden meten met verschillende maten.

Figuur 3: Ontluikende gecijferdheid (Janssens, 2019).

Laat je niet verleiden tot een dergelijke inhaalslag. Als je zones overslaat, bekijft de informatie niet, zo zagen we al eerder. Bovendien gaat het ten koste van welbevinden en betrokkenheid als kinderen 'op hun tenen moeten lopen'. Nemen deze zichtbaar af, dan is dat een signaal dat de leerlingen vermoedelijk nog niet toe zijn aan activiteiten in een volgende zone.

De ontwikkelingssteiger

De ontwikkelingssteiger (Figuur 4) is een schematische weergave van de ontwikkelingsdomeinen (in kleur) en ontwikkelingslijnen (hier zijn dit de witte vlakjes, weergegeven als een trap). Deze toont in één oogopslag de totale ontwikkeling van het kind en of het zich wel/niet leeftijdsadequaat ontwikkelt. Echter: het kan zijn dat een kind in een bepaalde periode de trap op sprint, terwijl hij in een andere periode meer tijd nodig heeft op een trede binnen een ontwikkelingsdomein.

De diagonale lijnen in de figuur zijn de steunlijnen. Daar kom jij als leraar of jonge-kindspecialist in beeld. Jij zorgt dat het kind goed kan klimmen. Houd in de startweken dus steeds goed in de gaten wat het kind nodig heeft en stem daarop af. Maak het niet te moeilijk, bied niet iets aan wat te hoog gegrepen is. Dan is het kind alleen maar bezig om 'niet van de ladder te vallen', met alle nadelige gevolgen voor het welbevinden en de betrokkenheid van dien. (Kinderen haken dan bijvoorbeeld af of laten gedragsproblemen zien).

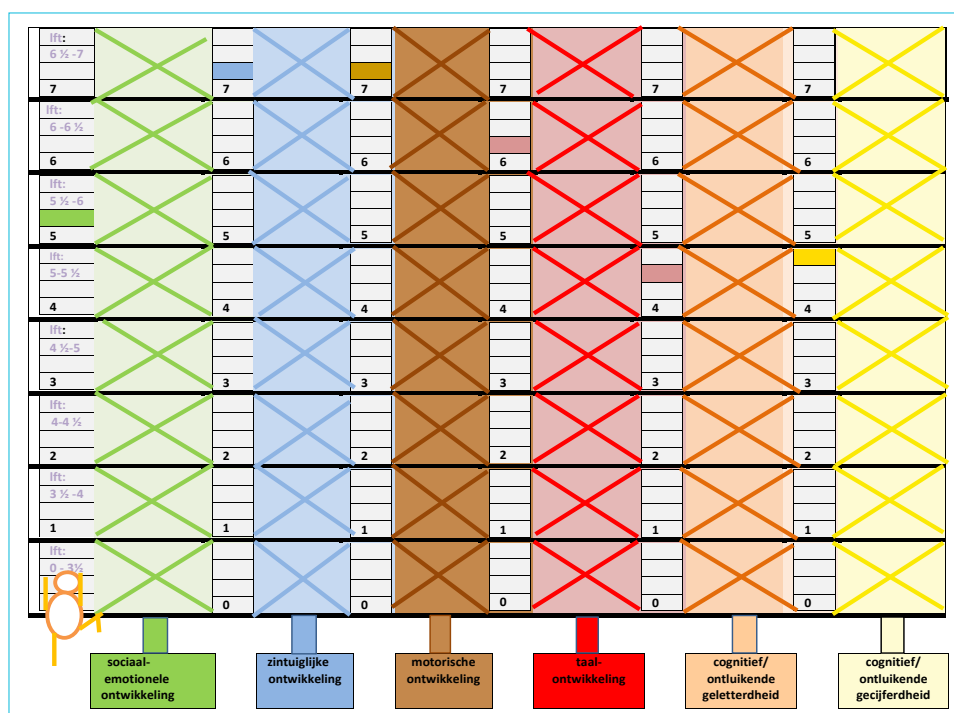
den en de betrokkenheid van dien. (Kinderen haken dan bijvoorbeeld af of laten gedragsproblemen zien).

Bouw stap voor stap

Wat betekent dit alles voor de ontwikkeling en het leren van jonge kinderen in het onderwijs? De ontwikkelings- en leerlijnen die wij in de figuren presenteerden, moet je beschouwen als een bouwsel. Een kind werkt ook nu in zijn eigen tempo en met zijn eigen mogelijkheden zelf aan dat bouwsel. Zolang betrokkenheid en welbevinden hoog zijn, gaat hij daarmee door. Jouw taak als onderwijsprofessional is om te zorgen voor activiteiten, waarin alle ontwikkelingsdomeinen aan bod komen én te zorgen voor een krachtige, sfeervolle, uitnodigende en respectvolle leeromgeving, die het kind in staat stelt te kunnen bouwen. En om hem hierbij te helpen, als dat nodig is.

Tot slot: zoek de balans

Kinderen hebben een tijd thuisgezeten. Sommige zullen die in de periode veel geleerd hebben, andere minder. Dit is iets om rekening mee te houden als de scholen weer opengaan. Je kunt niet zomaar proberen alsnog alle einddoelen van groep 2 te halen. Een kind ontwikkelt zich in zijn eigen tempo en met zijn eigen mogelijkheden. Het 'overslaan van stappen' of de ont-

Figuur 4: Ontwikkelingssteiger.

Legenda

kleuren	De 6 ontwikkelingsdomeinen.
trappen	De ontwikkelingslijnen.
treden	Elke trede is een stapje in de ontwikkeling.
getallen	Verschillende niveaus in de ontwikkeling.
leeftijd	De niveaus corresponderen met leeftijd in Stapsgewijs Onderwijs (Oenema-Mostert et al., 2018).
begingedrag	Het kind staat voor het eerst op een nieuwe trede op de ontwikkelingstrap.
zwarte lijnen	Het verstevigen of verinnerlijken van begingedrag, voordat het kind weer een treetje omhoog kan.
gekleurde kruisen	Ondersteuning van leraar en ouders. Zij zorgen ervoor dat het kind de stappen in zijn ontwikkeling kan maken.

wikkeling forceren, werkt contraproductief. Zorg eerst dat een kind zich weer prettig en veilig voelt op school. Zoek een goede balans tussen het stimuleren van de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling en tussen hetgeen de kinderen nú boeit en wat jij vanuit jouw vakbekwaamheid inbrengt. Als dat lukt, dan nemen welbevinden en betrokkenheid van de kinderen toe. En daarmee uiteindelijk ook de resultaten.

Literatuur

- Janssens, H. (2019). *Tweejarige inhoudelijke opleiding voor intern begeleiders (dl.2). De zorg bij kleuters*. Dordrecht: eigen beheer.
- Klasse TV (2018). *Glunderblunder*. Geraadpleegd op 13 april 2020, van <https://www.klasse.be/129945/glunderblunder/>
- Laevers, F. (2017). How are children doing in ECEC? Monitoring Quality within a process oriented approach. In N. Klinkhammer, B. Schäfer, D. Harring, A. Gwinner (Eds.), *Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care: Approaches and experiences from selected countries*. (pp.178-198). München: Deutsches Jugendinstitut: Department Children and Childcare. Geraadpleegd op 30 april van https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/bibs2017/Monitoring_Sammelband_E_final.pdf
- Laevers, F., Buyse, E., Daems, M., & Declercq, B. (2016). *Welbevinden en betrokkenheid als toetsstenen voor kwaliteit in de kinderopvang. Implicaties voor het monitoren van kwaliteit*. Utrecht: BKK.
- Laevers, F., Jackers, I., Menu, E. & Moons, J. (2014). *Ervaringsgericht werken met kleuters in het basis-onderwijs*. Leuven: CEGO publishers.
- Oenema-Mostert, I., Janssens, H., Woltjer, G., & Van de Kraats-Hop, P. (2018). *Stapsgewijs onderwijs: het kind centraal. Visie op onderwijs aan 3-7-jarigen*. Groningen/Utrecht: Noordhoff.
- Onderwijsraad (2020, 16 april). *Advies inzake de gevolgen van de coronacrisis voor het onderwijs*. Geraadpleegd op 17 april 2020, van <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2020/04/16/gevolgen-coronamaatregelen>
- Rohde, L. (2015). The comprehensive emergent literacy model: early literacy in context. *SAGE Open*, 1-11.
- Van der Grift, B. (2014). *Peuteren en kleuteren*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

De LBBO is de overkoepelende organisatie voor de beroepsgroepen van intern begeleiders, ambulant begeleiders, gedragspecialisten, jonge-kindspecialisten, beeldbegeleiders, specialisten begaafdheid en zelfstandig begeleiders in het onderwijs.

Ineke Oenema-Mostert

Ineke Oenema-Mostert is lector aan de Academie Primair Onderwijs van NHL Stenden Hogeschool. Belangrijke thema's in haar wetenschappelijk en praktijkgericht onderzoek en onderwijs zijn ontwikkeling en leren van jonge kinderen in samenhang met handlingsbekwaamheid van professionals in voor- en vroegschoolse organisaties. ineke.oenema@nhlstenden.com

Harry Janssens

Drs. Harry Janssens is pedagoog/onderwijsadviseur met een eigen bureau: de Onderwijspraktijk. Zijn specialisme is de zorg op de basisschool in alle facetten te stroomlijnen op praktische wijze, zoals op het gebied van gedrag, werkhouding en leerprestaties. harry.janssens@onderwijspraktijk.nl / www.onderwijspraktijk.nl

Meer lezen over Weer naar school?

**Kijk dan op onze website bij publicaties lbbo.nl/publicaties/webinars-lbbo-en-extra-artikelen
Bekijk dan ook gelijk onze materialenbank.
Hier vind je alle door de LBBO gepubliceerde artikelen (alleen te downloaden voor leden).**